

nijdende zwaard
meer bevredigen,
n hier meer con-
Hij teekent dan
en uit. Stug, hel-
allen. Alleen zijn

te kerk met men-
d, samen biddend,
e bij elkaar hoor-
zijn mond. Waar-
demand en niet,
een Christen, zijn
ol zondaar. Moede
schuldvergeving,
niet vergeven, al

uitrekt, zoo trok
a met uitgespreide
als een tijger wat-
de. Janus had al-
er gehad, dat toer-
te vertrouwen is
kamer naar de
eind had hij zijn
me boer, die, als
is, het electrisch
en onnoodig ver-
al een onverschil-
van de sik open,
op, liep met zijn

terwijl het kleine
t langs het andere
hand het haar op
tot het blond in
ns een paar stap-
ist één stap naar
e geit zich op de
uinen kop op den
oot te geven. Bom-
knie. Zoo ging dat
geit had schik, de
graag aangehaald
graag eens geknol-
l is het dan maar
n de beenen".

chrijver heeft hier
anus echter verre-
kop weer dwars
paarden afbeulen.
en", die weer een
ante Sien gaat óók
ooral het vrou-
Maar de struisehe,
het met den boer
3, ruige vrijage is
r, als de koekoek
voor Janus een

goed verantwoord-
r kerkhof loopt,
aarlangs hij den
boek uit is, gaat
En wat tusschen
t plaats vindt, is
ingen betreft, zeer
te verdienste van
er gelegenheid te
gaan preeken. En
den Trekpol, noch
bben!

Maar dat kan ook niet anders.
Het doel van de filmindustrie is immers geen
ander, dan menschen trekken, al is het ook door
te speculeeren op hun laagste instincten.
Bewijs?

In het tijdschrift "De filmiga" (nu: "De film-
gids") jrg. 1934, Januari-nummer, een stuk van
Fritz von Unruh: "Phoea"; daarin komt voor een
gesprek tusschen een filmproducer en een film-
regisseur.
En dan moet u eens hooren hoe die film-
producer (en hij is het tenslotte, die de productie
beheerscht) denkt over wat een film moet zijn.
Hij zegt o.a.: "Hoe dikwijls denkt u, kan een
hijzende professor verliefd worden? Misschien één
keer bij zijn huwelijk. Maar dan komen de kin-
deren, mazelen, de wasch, inmaakglazen. Maar
bij mij, daar kan hij duizendmaal verliefd worden,
op de mooiste vrouwen van de wereld — en nie-
mand merkt het, want hij zit in het donker".
En later: "Bij mij mag de kleine, eerlijke procu-
ratiehouder eindelijk bedriegen, stelen en valsche
handteekeningen zetten. Hij ziet zichzelf op het
witte doek als een elegante zwendelaar. Hij mag
dansen, drinken, hoereeren — en nog wel met
orgelbegeleiding".

Kijk, daar wordt nu van een kant, waar men
wel weet, wat er in de filmwereld te koop is,
even een kijkje gegeven op de bron, waaruit tal
van filmen opkomen.

En nu moet men mij niet aankomen met het
praatje, dat er toch ook wel goede, werkelijk
goede films zijn.
In de eerste plaats zijn die er zoo zeldzaam
als ze er zijn, dat iemand, die geregeld de bio-
coop bezoekt, niet altijd zoo'n film vinden kan;
en in de tweede plaats, dan moet er toch een

IS—SMITSKAMP.

betreffende, aan
26, Groningen.)

bespreking van de
oofs en wat daar-
je over: Bioscoop-
rover. Hij vertelt
ge studenten zijn,
die geregeld de
aan, maar daarbij
oor hier niet; di-
n levensopvatting
lenkt u daarover?
dat in het leven
rmeerde studenten
g bescheiden plaats
at bioscoopbezoek
n geregeld zoo in-
tijn oogenblikken,
hebben aan eenige

ontspanning; welnu de film geeft daarvoor een
prachtige gelegenheid; en — kwaad schuilt er
niet in; er zijn wel goede films, waarvan geen
verderfelijke werking op den mensch uitgaat, wat
zou er dan op tegen zijn zoo nu en dan eens een
avondje in de schemering van de bioscoop-zaal
door te brengen?

Laat ik nu maar direct zeggen, dat ik het met
die redeneering heelemaal niet eens ben en dat,
naar mijn oordeel, in het christelijk leven voor de
bioscoop geen plaats is.

In de eerste plaats om onszelfs wil.
De bioscoop heeft niet een verheffenden, maar
een neertrekkenden invloed.

Ik hoorde iemand zijn gaan naar de bioscoop
verdedigen door een beroep op wat Prof. Hui-
zinga zegt in: "In de schaduwen van morgen" op
bladz. 123.

Daar wordt beweerd: "Om kort te gaan, de film
blijft een soliede en populaire moraal, onge-
schokt door filosofische of andere twijfelingen".

Nu heb ik hoog respect voor Prof. Huizinga;
maar een dergelijke bewering is er toch wel heele-
maal naast.

Zelf kom ik niet in de bioscoop. Voor dit artikel
zoekt ik het laatste nummer van "De Film".

Daar staat in een kort overzicht van de film:
"I dream so much".

In de eerste plaats: wat een dwaasheid, die ge-
chiedenis!

Maar dat is het ergste niet. Nota bene! een jong
meisje gaat tegen den zin van haar oom op een
carnaval de straat op.

Zij komt in aanraking met een jongeman. Gaat
nog dienzelfden nacht met dien kennis van enkele
uren naar Monaco; daar dwingt haar beminde
een notaris, hen te trouwen.

Den volgende morgen ontwaakt hij op zijn
kamer en is stom verbaasd dat er een meisje op
zijn divan ligt.

Hij is dien nacht in zulk een roes geweest, dat
hij zich van de heele geschiedenis niets herinnert.
Eerst is mijnheer uit zijn humeur; maar 't loopt
toch alles prachtig.

Straks schildert hij haar een toekomst met een
auto en meer moois.

Zij zegt: Ik zou liever een baby hebben.

Hij antwoordt: Een baby; dat is onmogelijk.

Daar zou teveel lawaai maken; ik heb geen tijd
om daaraan te denken...

Het loopt hem eerst niet mee in de wereld.
Zij raken een tijdlang van elkander weg. Hij
heeft een opera gecomponeerd, maar die loopt
niet. Zij wordt zangeres en — beroemd.

Eindelijk wordt ook hij beroemd; zij hebben
elkander dan weergevonden; zij zegt haar carrière
vaarwel, om in het leven een andere rol te spelen,
deze van "maman".

Het eenige wat men hier moreel goed zou kun-
nen noemen is de sentimentele liefde, waarmee
zij hem trouw blijft.

Maar heel de manier waarop zij elkander krijgen,
de houding die mijnheer aanneemt tegenover een
baby, — 't wordt niet afgekeurd, maar eenvoudig
geaccepteerd; heel de sfeer, bovendien, die in het
stuk heerscht is zóó absoluut wereldsch, zóó los
van God en Zijn Woord, dat het niet anders
mogelijk is of er moet een indruk door worden
gemaakt op het gemoed van den toeschouwer,
die God en Zijn Woord en Zijn dienst terugdringt
en hem afrekt van "de dingen, die boven zijn".

Dat is nu het eerste het beste filmverslag dat
ik zoo eens onder oogen krijg.

Maar dat kan ook niet anders.

Het doel van de filmindustrie is immers geen
ander, dan menschen trekken, al is het ook door
te speculeeren op hun laagste instincten.

Bewijs?

In het tijdschrift "De filmiga" (nu: "De film-
gids") jrg. 1934, Januari-nummer, een stuk van
Fritz von Unruh: "Phoea"; daarin komt voor een
gesprek tusschen een filmproducer en een film-
regisseur.

En dan moet u eens hooren hoe die film-
producer (en hij is het tenslotte, die de productie
beheerscht) denkt over wat een film moet zijn.

Hij zegt o.a.: "Hoe dikwijls denkt u, kan een
hijzende professor verliefd worden? Misschien één
keer bij zijn huwelijk. Maar dan komen de kin-
deren, mazelen, de wasch, inmaakglazen. Maar
bij mij, daar kan hij duizendmaal verliefd worden,
op de mooiste vrouwen van de wereld — en nie-
mand merkt het, want hij zit in het donker".

En later: "Bij mij mag de kleine, eerlijke procu-
ratiehouder eindelijk bedriegen, stelen en valsche
handteekeningen zetten. Hij ziet zichzelf op het
witte doek als een elegante zwendelaar. Hij mag
dansen, drinken, hoereeren — en nog wel met
orgelbegeleiding".

Kijk, daar wordt nu van een kant, waar men
wel weet, wat er in de filmwereld te koop is,
even een kijkje gegeven op de bron, waaruit tal
van filmen opkomen.

En nu moet men mij niet aankomen met het
praatje, dat er toch ook wel goede, werkelijk
goede films zijn.

In de eerste plaats zijn die er zoo zeldzaam
als ze er zijn, dat iemand, die geregeld de bio-
coop bezoekt, niet altijd zoo'n film vinden kan;
en in de tweede plaats, dan moet er toch een

hors d'oeuvre aan voorafgaan en een dessert op
volgen, waardoor het publiek bevredigd wordt.

Want het gaat niet om op te bouwen, om te
veredelen, maar om menschen te trekken en...
geld te verdienen.

En zou men nu werkelijk durven beweren, dat
er van zoo'n zaak geen verderfelijken invloed uit-
gaat op iemands zieleleven?

Is dat nu een ding, waar een kind van God
zich kan neervleien om zich te vermaken en neer
te laten halen, wat hij in moeizamen strijd, bij
Woord en gebed, in het leven der heiligmaking
heeft verworven?

Bovendien, afgezien van den invloed, dien de
bioscoop op onszelf heeft, wat doen wij door deel
te nemen aan deze instelling voor onzen naaste?

Moeten wij onzen steun geven aan zulk een in-
stelling, die, al zou ze (des neen) ons niet be-
derven, voor duizenden anderen een oorzaak van
zonde en ellende is?

Moeten wij meedoen aan de instandhouding van
de Hollywood-wereld?

Wij kunnen ons van dergelijke dingen wel met
een: "wat zou dat nou", afmaken, maar wie ern-
stig als kind van God wil leven moet het ge-
voelen, dat er voor de film in zijn bestaan geen
plaats mag worden ingeruimd.

Op den dieperen achtergrond van "de film-
begeerte" hoop ik een volgenden keer te wijzen.

D. v. D.

**VAKWETENSCHAP
EN PRAKTIJK**

De geest als geneesmiddel.

Het zoeken naar de middelen is ten allen tijde
de taak geweest van de geneeskunde.

Dat zoeken is sinds eeuwen een moeilijke en
lange weg geweest, en slechts aarzeland, en met
onnoemelijke teleurstellingen, hebben de onder-
zoekers nieuwe middelen en nieuwe wegen ter
genezing ontdekt; en dankbaar en bewonderend
behoort ieder te gedenken zooveel grooten uit de
historie der geneeskunde, die hun volle energie
hebben ingezet en vaak hun heele bestaan hebben
geofferd, om te speuren naar een middel, dat den
vijand van den gezonden mensch kon verslaan.

Ik moge herinneren aan mannen als Röntgen,
den ontdekker van de stralen, die het mogelijk
maken, de diepst gelegen ziektehaarden voor ons
zichtbaar te doen zijn.

Dan Lister, die door de ontdekking van het
antiseptisch verband, duizenden van den dood
heeft gered.

Semmelweis, die aantoonde, hoe de gevreesde
kraamvrouwenkoorts kon worden bedwongen.

Cabott verhaalt in zijn boek¹⁾ van Paul Ehrlich,
dat hij gedurende een tiental jaren, 606 keeren
aan de natuur, op telkens andere wijze, trachtte
te ontlokken een antwoord op zijn vraag: „Hoe
moet het middel zijn, dat met zekerheid den ver-
wekker van de syphills vernietigen kan, zonder
eenige schade te slijchten voor de weefselcellen
van den mensch?”

Den 606den keer eerst, dat hij het experiment
herhaalde, vond hij het juiste, en noemde het Sal-
varsan, en van stonde af aan wist de wereld, dat
tegen deze vreeselijke ziekte een afdoend middel
gevonden was.

Ik zou nog Murphy en Minot willen noemen,
die de levertherapie der pernecieuze anaemie ont-
dekten, en zooveel anderen meer.

Zoo liggen er in de natuur krachten verborgen
ter genezing, waarvan we niets nog weten; maar
waarnaar te zoeken de mensch niet moede wordt.

Van welker bestaan we slechts een flauwe
„Ahnung” hebben, maar aan welker uiteindelijke
ontdekking we gelooven.

Zooals voor 25 jaren de genezende werking van
sommige electrische stroomen nog niet was ont-
dekt, of de wonderbaarlijke kracht van de on-
zichtbare stralen van het radium, zoo sluimeren
nu nog in de natuur, in de lucht, in het water, in
de mineralen, machtige middelen ter genezing van
ziekte en kwaal.

En wie zal zeggen, hoeveel van de thans door
de z.g. natuur-geneeskundigen toegepaste metho-
den, naderhand zullen blijken, inderdaad te be-
rusten op werkzame energie!

Maar één groote factor die bij de genezing be-
hoort, één machtige kracht, die den zieke de ge-
nezing toevoeren kan, ligt niet buiten hem, maar
in hemzelf.

Dat is de wil ter genezing, de gezondheidswil;
dat willen is een functie van den geest des men-
schen.

De geest van den mensch is het, die hem doet ken-
nen, weten, streven; is de zetel van zijn aandoe-
ningen en driften, ook van zijn willen.

Wanneer men spreekt over genezing door den
geest, zou men in zekeren zin ook kunnen spreken
van genezing door den wil.

Dezen wil tot genezing te sterken, wanneer hij
verzwakt was, te doen omkeeren, waar hij in
verkeerde richting werkzaam was, te prikkelen
tot de hoogste activiteit, waar hij lauw was ge-
worden, te helpen, waar hij niet alleen kon gaan;
ziehier in het kort omschreven, het programma
van alle methoden der genezing door den geest.

Genezing zoeken, veronderstelt het middel.
Eén dier middelen ter genezing is de geest des
menschen.

De groote macht van den geest ter genezing van
allerlei ziekte en pijn, is het eerst ontdekt door
Mesmer, den voorganger van groot statuur, van
allen, die zich thans magneliseurs noemen.

Stefan Zweig schildert in zijn boek „Die Heilung
durch den Geist” de tragedie van dezen ernstigen
zoeker; hoe hij duizenden tot zegen was, maar
ook, hoe hij miskend werd, en vergeten stierf.

Hij had de suggestie als geneeskracht ontdekt,
zonder er zelf erg in te hebben. En mede onder
invloed van den geest van zijn tijd, verklaarde hij
zijn resultaten als gevolg van geheimzinnige uit-
stralingen.

Had de wetenschap zich met het Mesmerisme
tijdig bemoeid om het te corrigeren, waar het
foutief was, dan hadden nooit zóó gretig bedrie-
gers en speculanten er naar gegrepen.

Eerst een halve eeuw na Mesmers dood, is door
Charcot en Bernheim het begrip suggestie in de
geneeskunde ingevoerd, en als practische genees-
methode voor het eerst aangewend.

Wat is suggestie?
Suggestie is een geestelijk verschijnsel.

In de ziel van hem, die de suggestie ondergaat,
ontstaat op een ongewone manier een zekere
inhoud.²⁾

Die inhoud kan gebracht worden door een ander,
den geneesheer b.v., of ook wel door den persoon
zelf.

We spreken dan van autosuggestie.
Een dergelijke geestelijke inhoud ontstaat, zoo-
als gezegd, op een ongewone manier.

Wanneer een schip voor mijn oog voorbijaart,
dan doe ik de waarneming: er vaart een schip.
Er is dus een waarneming veroorzaakt, door
den prikkel van buiten.

Wanneer een roos onder mijn neus wordt ge-
houden, dan ruik ik een geur. Er is wederom
een waarneming veroorzaakt door den prikkel.
Maar nu de suggestie.

Ik houd den proefpersoon een papieren roos
onder den neus, en hij ruikt eveneens den geur
der roos.

Hier is dus een waarneming ontstaan, zonder
den prikkel die er bij hoort.

Zoo ontstaan door suggestie niet alleen waar-
nemingen zonder prikkel, maar ook een oordeel
zonder goede gronden, een neiging tot handelen,
zonder voldoende motief.³⁾

Ook een toestandsverandering in het lichaam,
zonder aanwijsbaren prikkel.

Hoe is het nu mogelijk, dat iemand zoo maar
een bepaald inzicht van een ander aanvaardt?

Dit is afhankelijk van twee factoren.

1e. Bij iedere suggestie is de persoonlijkheid
van hem, die iets suggereert, van de grootste be-
teekenis, want door zijn autoriteit, zijn ver-
trouwenwekkend gedrag, zijn geheele manier van
doen, brengt hij tusschen zichzelf, en dengene,
wien hij iets wil suggereeren, een verhouding te-
weeg, waarin bij den gesuggereerde geen twijfel
of tegenspraak mogelijk is.

2e. Maar in de tweede plaats is van groot be-
lang, de suggestibiliteit, de vatbaarheid voor sug-
gestie.

Die vatbaarheid om suggestie te ondergaan, is
zeer verschillend. Zoo zijn vrouwen meestal meer
suggestibel dan mannen.

Tal van zenuwpatiënten zijn uitermate sugges-
tibel.

Sterk verhoogd wordt de suggestibiliteit in hyp-
nose.

Bij de behandeling van zieken nu speelt deze
suggestie een groote rol.

Het spreekt van zelf, dat voor directe suggestieve
geneeswijze het allereerst in aanmerking komen
het groote leger der zenuwpatiënten, der men-
schen, die denken, dat ze mankeerende zijn aan
een of andere ernstige ziekte der organen.

Maar per slot speelt de suggestie bij iedere be-
handeling een rol.

En het kunnen ontwikkelen van die mate van
autoriteit, het weten te wekken van die mate van
vertrouwen, dat de suggestie haar rol ten volle
vervullen kan, dat is m.i., wat we onder „de gave
der gezondmaking” hebben te verstaan.

Deze gave der gezondmaking is niet het privi-
lege der officiële geneeskunst.

Nochtans is het gebruiken van deze gave door
leeken niet anders, dan scherp af te keuren. Im-
mers: een mes kan snijden, maar alleen in de
hand van een ervaren chirurg kan het ten nutte
zijn van den zieke.

De gave van gezondmaking kan wonderen doen,

2) Christelijke Encyclopaedie.

3) Ibidem.

maar alleen de kundige arts zal den zieke er waarlijk heil mee brengen.

En zeg nu niet: Ik heb menschen zien beter worden, die bij een dokter achteruit gingen, want dan zeg ik: Ik heb meerderen zien sterven, die alleen vertrouwd op de gave der gezondmaking, en de kennis verwaarloosden.

Wie zal zeggen b.v. hoeveel symptomen worden weggenomen, die voor den kundigen geneesheer alarmsignalen waren geweest van een verborgen kwaal?

Dan is er schijnbaar genezing, maar het laatste van deze patiënten zal erger zijn dan het eerste.

Stel u voor, dat iemand hevige pijn in den buik krijgt. De pijn wordt afgenomen — de zieke staat op, en na twee dagen treedt de buikvliesontsteking in, die hem reddeloos ten doode voert.

Zoo is het duidelijk, dat beide noodig zijn, niet de kennis alleen, niet de gave der gezondmaking alleen, maar beide zijn noodig, om het hoogst verantwoordelijk werk van geneesheer te kunnen aanvaarden.

Hoe meer de consciëntieus geneesheer het resultaat van zijn voorgeschreven middel met kritisch oog beziet, des te meer staat hij verwonderd over den geweldigen invloed van de suggestie.

Ik moge een paar voorbeelden noemen:

Een patiënte, die lijdende was aan een verschrikkelijk pijnlijke ziekte, kreeg ter verzachting van het ondragelijke lijden, verscheidene malen daags een morphine-injectie.

Op een goeden dag gaf men haar, in plaats van het gewone spuitje, waar ze naar verlangde, een injectie van gewoon water met zout, en ziet: prompt verdween de pijn.

Sir Humphrey Davy, de uitvinder van het lachgas als narcosemiddel, kreeg een man te behandelen, die aan hevige aangezichtspijn leed.

Hij wilde hem daarvoor in narcose een chirurgische behandeling doen ondergaan, maar wilde vooraf de temperatuur weten. Daarvoor stak hij den man een thermometer in den mond.

De man hield dat instrument voor een nieuw bijzonder geneesmiddel, en na een paar minuten riep hij verheugd: de pijn is heelemaal weg!

Dit is inderdaad een voorbeeld van wat de genezing door den geest beteekent.

Zooals gezegd, kan op dit gebied alleen door hem iets bereikt worden, die het vertrouwen van den zieke geheel heeft, door diegenen, wier geest sterk genoeg is, om gezag uit te oefenen, en die een fijn psychologisch inzicht hebben in de zoo verschillende typen van zieken.

Den Haag. v. d. H.

KETTERIJ, „HOOFD” EN „HART”.

Het beroep (der ketterij) op de wetenschap is slechts voorgewend. Ze ontspringt veel dieper en strekt veel verder dan het gebied der wetenschap ligt. Haar wortel ligt in het hart. Haar doel is: de macht over de consciëntien den Christus te ontwingen en te nemen voor zich. Daarom moet ze, hoe zoektegens ook eerst haar liedje zingt, in fanatische koorts-ontwikkeling, eindigen met de laatste consequentie te trekken, en leugen te doemen, wat der kerk de waarheid is, onzedelijk te keuren, wat der kerk voorwaarde is voor heiligheid.

Dr. A. Kuyper, Het Modernisme, een Fata Morgana op christelijk gebied, Amsterdam, 1871, blz. 80.

Orgellevens.

Het gebeurt de laatste jaren nogal eens, dat men hoort van Orgelkunstenaars, die hier en daar gevraagd worden te komen spelen. Zoo is b.v. Utrecht begonnen met Flor Peeters uit Mechelen te nodigen in den Dom, en Rotterdam, de Groote Kerk, Dupré uit Parijs en Paapen uit Antwerpen. Haarlem eveneens in de Bavo, Dupré.

Dit jaar ook de Jeruzalemkerk te Amsterdam, een uit Weenen en een uit Rotterdam, Friedr. Mihatsch en J. H. Besselaar Jr.

Van bepaalde, doorreizende, op tournee zijnde orgelvirtuozen hoort men echter niet veel, zooals van pianisten, violisten, zangers en zangeressen. Op de prospecti der Concertinstellingen en Concertbureaux komen ze zoo goed als zelden, ja eigenlijk gezegd heelemaal niet voor.

Een witte raaf in dit bedrijf is dan ook ontegenzeggelijk de rondreis door het Haagsche Concertbureau-van Beek met den Amerikaanschen orgelspeler, een zekere Prof. Rechlin, ondernomen, waaraan het te danken is, dat ook ditmaal Amsterdam een buitenlandsch solist aan de orgelklavieren in het Concertgebouw kon zien optreden.

Te zamen voor de hoofdstad een te zeldzaam gebeuren, om er hier in „De Reformatie” geen kroniek van te houden.

Geen kritiek, geen persverslag echter!

Ten eerste omdat we zelf, persoonlijk, geen een van de drie hebben kunnen hooren spelen en ten tweede omdat uit den aard der zaak de dagblad-reportage ons het gras al voor de voeten wegge-maaid heeft en wij dus met onze recensie als mosterd na den maaltijd zouden komen.

Daarom alleen maar een kroniek over wat er gebeurd is aan programma-samenstelling, orgel-litteratuur-overzicht, interesse van de zijde van publiek en pers, waaraan we dan tevens verbinden de vraag: in hoeverre de orgelkunst ge-dienend is met deze gast- en op tournee-spelenden en of we er zoo aanstonds ook eenig heil in mogen zien voor de algemeene waardeering van het zelf-standig orgelspel, d.w.z. het niet met-medewer-king-gedoe van alle mogelijke „isten” op strijk-en blaasinstrumenten, van één of meer stemmen, waarbij het orgel maar hek-opener en -sluiter is.

Om te beginnen laten we de drie in volgorde ten gehoor gebrachte programma's overdrukken:

Programma 26 Juli FR. MIHATSCH.

Dietrich Buxtehude (1637—1707).

1. Praeludium und Fuge g moll.
2. J. S. Bach (1685—1750).
3. Praeludium und Fuge e moll.
4. Franz Schmidt (1874).
5. Praeludium und Fuge e moll.
6. Praeludium und Fuge es dur.

Programma 13 Sept. J. H. BESSELAAR Jr.

1. Dietrich Buxtehude (1637—1707).

- a. Praeludium en Fuga g moll.
- b. Giacciona c dorisch.
2. J. S. Bach 1685—1750.
- a. Recitativ e Allegro uit het concert no. 3 in C dur.
- b. Choralvorspiel: „Das alte Jahr vergangen ist”.
- c. Preludium en Fuga Es dur.
3. George Friedr. Händel (1685—1759).
- Concert in g moll.
4. Günther Ramin (1898).
- Orgelchoral-suite op. 6.
- a. Preludium: Dir, dir, Jehova, will ich singen.
- b. Adagio: Mit Fried und Freud fahr ich dahin.
- c. Pastorale: Die güldne Sonne, voll Freud und Wonne.
- d. Finale: Wunderbarer König, Herrscher von uns allen.
5. Sigfrid Karg Elert (1879—1934).
- Choral-improvisation op 65.
- „Jerusalem, du hochgebaute Stadt”.

Programma 27 Sept. Prof. EDWARD RECHLIN.

1. a. Preludio con fuga, J. G. Walther (1684—1748).
- b. Jesu meine Freude.
2. a. Sonatine, Chr. Ritter (ca. 1650—1728).
- b. Jesus meines Lebens' Leben, J. L. Krebs (1728-'80).
- c. Toccata, D. Buxtehude (1637—1707).
3. Improvisation.
4. a. Komm Heil'ger Geist, J. S. Bach (1685—1750).
- b. Christ unser Herr zum Jordan kam.
- c. Fantasie und Fuga a moll.

Wat zoo aantrekt in alle drie is de volkomen afwezigheid van uiterlijkheid, technische toer en effectbejag — het is alles innerlijk en van een bezonnenheid, die voor ieder der opgetreden en zonder uitzondering pleit. Geen spoor van ijdel-tuiterij of ophef — het tegendeel! Of men Mihatsch neemt, met de Praeludiums en Fuga's van zijn meester Fr. Schmidt, waarbij het virtuoze toch al-tijd middel blijft en nooit doel is, zooals ook bij Bach en Buxtehude; of dat men Besselaar en Rechlin gadeslaat, het is bij alle drie: muziek maken om de muziek, de kunstenaar in dienst van de kunst, het bescheidenst nog wel, waarvan men het allicht anders verwachten zou, de van over zee, uit Amerika, gekomen Professor. Want als we niet beter wisten, door navraag, dat z'n slotstuk niet was de A-moll Fantasie et Fuga uit den 9en Band der Peters-editie, maar de bekende A moll-Prael. et Fuga uit den 2en — een dwaalspoor waarop wij ter goeder trouw zouden zijn gebracht door zijn verkeerde tituleering: „Fantasie und Fuga a-moll” — dan zou zijn programma bij het elemen-taire af zijn geweest; in hoofdzaak manualiter, met heel gemakkelijke, ad libitum-pedaalpartijen uit te voeren nummers, moeijlijk onder de „hooge eischen-stellende” te brengen, waarvoor een der dagblad-recensenten het versleet. Geen orgelcon-cert-gevende of hij ziet direct, met één oogopslag, dat, behalve dan het slotstuk, het geheel vrij mak en aan den tammen kant is, technisch gesproken.

Een tweede punt van overeenkomst is, dat alle drie een gedachte in hun programma-volgorde hebben gelegd, symmetrie, synthese.

Mihatsch: de vormen van Praeludium en Fuga — bij Buxtehude beknopte en minder volgroeid dan bij Bach; bij den Regers-gevoormden Schmitt, modern, chromotischer geconiceerd;

Besselaar: de stylistische verandering der Bach-sche orgelkunst in die der Suite- en Improvisatie-vormen van Ramin en Karg Elert;

Rechlin: de gewestelijke, locale, tijdelijke orgel-spelkunst om en bij Bach.

Voor ons gevoel is om verschillende redenen Besselaars indeeling de mooiste en de meest spre-kende geweest en om het orgel — dat in de Jeru-zalemkerk te Amsterdam de verdienste heeft, dat

het zoowel voor oudere als nieuwere orgelwerken, bedisponneerd is met de daartoe vereischte klank- en speelomstandigheden — maar óók, om de klip te ómzeilen, waarop de andere twee gestrand zijn van te groote eenzijdigheid in hun demonstraties; die zooals bij Mihatsch en Rechlin beter hadden gepast in het kader eener serie orgelvoordrachten, den ontwikkelingsgang der orgelkunst naar stijl en tijd doceerend, dan zooals nu, geheel los, op zich-zelf staand, zonder vroeger of verder verband.

Een verdienste dus van Besselaars programma, die absoluut niet beloond had mogen worden met het min of meer affronterende dat één van de pers schreef in zijn verslag, dat hij, Besselaar, „bij de samenstelling van zijn programma rekening heeft gehouden ook met den smaak van het pu-bliek” en nog een ander: „Het programma van ietwat heterogene samenstelling, bevatte werken (van....) zonder dat veel innerlijke samenhang tusschen deze bestanddeelen viel te bespeuren”.

Twee zinnen, waarvan de eerste, zooals we reeds zeiden, geen compliment was voor den concertgever, die juist in geen enkel opzicht ook maar iets ge-offerd had op het altaar van den publieken smaak-critieken, die beide toonen, dat ze aan waarna-mingsvermogen te kort schoten om niet te zien, dat het ietwat heterogene van Besselaars volgorde, homogeniteit was, innerlijke samenhang, door mid-del van het koraal als bindend element vanaf Bachs Tripelfuga op een Kerkgezag, tot op Karg Elerts „Jeruzalem du hochgebaute Stadt” toe!

En derde gelijkheid van inzicht, hoewel over de drie programma's gerekend, maar voor tweederde aanwezig, is, dat Besselaar en Rechlin, de eerste met zes, de laatste met vier koraalwijzen hun pro-gramma's lardeerden.

Ongetwijfeld een gevolg hunner scholing en op-voeding, van hun vertrouwd zijn met, en hun be-hartiging van het kerklied.

Dat de Weener Mihatsch dezen trek niet ver-toonde, ligt zooals vanzelf begrijpelijk is in de eerste plaats aan de keuze zijner stukken, maar kan ook zijn, aan 't Roomsche milieu, waarin hij leeft en werkt, dat uit den aard der zaak zich niet zóó één weet met den geest en de sfeer van het Pro-testantsche koraal, als de dagelijks ermee ver-keerende uit onze kerken.

En wat nu de vraag betreft: in hoeverre deze incidentele orgelvoordrachten van beteekenis zijn voor de algemeene waardeering van het orgelspel, voor een weer-opleving der Oud-Hollandsche tra-ditie, „de loffelijke gewoonte” op gezette tijden de orgels thans „weijnigh ende niet dan op Son-dagen gebruyekt” te bespelen:

Dan gelooven wij, dat, afgaande op de indruk-ken die men ervan beluistert en van leest, zoowel van de zijde der hoorders als van de critici, de re-venuen vooralsnog niet bijster de moeite loonen.

Ten eerste was de belangstelling niet extra groot, in geen geval zóó, dat er climax in zat, gerekend vanaf Mihatsch tot de twee anderen na hem — terzijde zullen we hier maar laten de tweespalt die er bestond in het zintuiglijk waarnemen dat de pers erop nahield, waarvan een paar vertegen-woordigers bij Mihatsch concludeerden: de een, dat het concert „een vrij talrijk gehoor vond” en de ander dat het „door een niet talrijk publiek werd bijgewoond”. Zoo ook weer een ander tweetal van Besselaars avondbespeling: dat ze „flink”, volgens nummer één, en dat ze „matig bezocht was” volgens nummer twee.

Maar ten tweede achten wij de programma-samenstelling niet van dien aard, dat er veel kracht vanuit kan gaan voor een blijvende appreciatie van den kant van het publiek, van den doorsnee-luisteraar die overvoerd raakte bij al die praelu-diums en fuga's van Weenen en ondervoed bleef bij wat Amerika aan oude kost bracht.

Bovendien vragen wij ons af, welke meerdere kennis van litteratuur en speelwijze werpen ze af, deze en dergelijke programma's, waarop feitelijk geen nieuws gebracht wordt; die voor den zoo-veelsten keer nog eens repeteeren, wat al jaren, in tal van orgelbespelingen het geheele land door, zonder en met behulp van de Radio gecultiveerd werd?

De attractie moge zijn, dat men beluisteren kan hoe A uit B „Bach”, „Franck” voordraagt, in-terpreteert, hoe C uit D te werk gaat met klav-sieken en moderneren — den muzikliefhebbers, de massa, hoe interessant wellicht voor de kenners, laten al deze dingen koud.

Iedere stad moet weer het instituut der weke-lijsche, vaste orgelbespelingen gaan kennen, waar-in de aangestelde zelf en de op zijn verzoek over-gekomen „Kloecke Meesteren van het orgelspel” zich laten hooren, trachtend met hun kunst „de luyden te trekken, willich te maecken ende aen te locken”.

Weer open kerken! orgelkunst
Die zich „om stryft laat hooren
En zielen vanght” — als Vondel zegt —
„En ophanght bij heur ooren”!

Dán eerst zal er weer Orgellevens ópbloeien, zooals dat vanouds is geweest, toen iedere Hol-

landsche stad m
naar instrumen
hooren, op
onderhouden en
beter zou bli
een ygelick

OPVOL
2

Verbond

Op de a.s. Jaa
schoolverband
brochure, di
nemd onderwe
Ik acht het va
weer onder de
bij de opvoedin
kinderen wel v
Wij kunnen a
de wijze, waar
heid. Zijn hist
geen klaarheid
bij zoo velen, in
misvatting bes
ast om op dit

Misschien ha
practische aanv
betrekking tot
de diepe geda
verbond maar c
sische schoolm
Bovendien vi
van Ds S. de C
ens de eerste
namige aanwijn
heilige Schrift
Verbond in het
Op een tweet
lacht vestigen.
de deur van de
gedoopte kinde
voor die kinde
nog buiten het
voor de moeil
onderwijs voor
kan. „Ook
ijzonder naar
land Gods zich
begint uit te s
mag nagelaten
Gods verbond
meeneende uitn
alle kinderen z
te behooren”.

Ik geloof, dat
an mogen de
gedenkt tot het
kinderen kunne
al zijn ze gebo
maar die som
Christelijk On-
Prof. Grosheid
nog een stap
kinderen ook
evenals onze e
ik mij, dat de U
ving van de U
ming vindt. De
niet-Christelijk
moesten onder
grote deel de
de deuren onz

Een tweede
bekroop mij
schrijver een
noemen den re
dan, waar Hij
naar het punt
onderwijs in c
deze wijze van
die weer moe
schrijver in 60
het bovenstaand
behandeling d
stelde orde n
laring van Z
zooals reeds v
alles was besli
zullen wij goe
lige historie te
brengen, waan
en meest natu
geleid”.

Deze brochu
onder de aanc
de opvoeding
geen oogenbli
de lezing erv
vergadering, r
lijke scholen.
het verbond e
nieuwe gehooc
Gr.

De attractie moge zijn, dat men beluisteren kan hoe A uit B „Bach”, „Franck” voordraagt, in-terpreteert, hoe C uit D te werk gaat met klav-sieken en moderneren — den muzikliefhebbers, de massa, hoe interessant wellicht voor de kenners, laten al deze dingen koud.